

Pravne posljedice kod povrede pravila antidopinga

Bobek, Maja

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic of Međimurje in Čakovec / Međimursko veleučilište u Čakovcu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:110:980992>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

Repository / Repozitorij:

[Polytechnic of Međimurje in Čakovec Repository -
Polytechnic of Međimurje Undergraduate and
Graduate Theses Repository](#)

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT TURIZMA
I SPORTA

Maja Bobek

**PRAVNE POSLJEDICE KOD POVREDE PRAVILA
ANTIDOPINGA**

ZAVRŠNI RAD

Čakovec, rujan 2022.

MEĐIMURSKO VELEUČILIŠTE U ČAKOVCU

PREDDIPLOMSKI STRUČNI STUDIJ MENADŽMENT TURIZMA I SPORTA

Maja Bobek

**PRAVNE POSLJEDICE KOD POVREDE PRAVILA
ANTIDOPINGA**

**LEGAL CONSEQUENCES FOR VIOLATION OF ANTI-
DOPING RULES**

ZAVRŠNI RAD

Mentorica:

Magdalena Zeko, v. pred.

Čakovec, rujan 2022.

Čakovec, 22. veljače 2022.

ZAVRŠNI ZADATAK br. 2021-MTS-R-31

Pristupnik: **Maja Bobek (0313023386)**
Studij: redovni preddiplomski stručni studij Menadžment turizma i sporta
Smjer: Menadžment sporta

Zadatak: **Pravne posljedice kod povrede pravila antidopinga**

Opis zadatka:

U završnom radu će se obrađivati pravne posljedice kod povrede pravila antidopinga. Prikazat će se koja su pravila antidopinga te cijeli postupak utvrđivanja kršenja pojedinog antidopinškog pravila. Prikazat će se međunarodni i nacionalni dokumenti koji uređuju pitanje dopinga i sankcija te primjeri pojedinih od njih s obzirom na odnosni sport. Obradit će se i problematika sustava terapijskog izuzeća kod dopinga. Naglasak će se staviti na pravne ali i na ostale sankcije sportašima kojima je utvrđen doping s konkretnim primjerima.

U početnim poglavljima bit će prikazana pravila antidopinga, odnosno što se sve smatra njihovim kršenjem. Nakon toga će se detaljno prikazati postupak utvrđivanja kršenja pojedinog antidopinškog pravila te međunarodni i nacionalni dokumenti koji uređuju pitanje dopinga i sankcija. U sklopu tog poglavlja prikazat će se i akti kojima se uređuje područje dopinga i sankcije s obzirom na pojedine sportove. Objasniti će se i sustav terapijskog izuzeća kod dopinga. U središnjim poglavljima će se prikazati pravne i ostale sankcije kršenja antidopinških pravila. Zaključno, prikazat će se primjeri sportaša kod kojih je bilo utvrđeno kršenje pojedinog pravila i posljedice koje su isti snosili.

Zadatak uručen pristupniku: 22. veljače 2022.

Rok za predaju rada: 20. rujna 2022.

Mentor:

Predsjednik povjerenstva za
završni ispit:

Magdalena Zeko, v. pred.

ZAHVALA

Zahvaljujem svojoj mentorici na oblikovanju teme ovoga završnog rada te na usmjeravanju i vođenju tijekom pisanja završnog rada.

Također, posebno zahvaljujem svojoj obitelji na podršci tijekom studiranja.

Maja Bobek

Sažetak

U radu se obrađuje pojam dopinga i njegova definicija prema Svjetskom antidopinškom kodeksu. Objašnjeno je što se sve smatra kršenjem antidopinških pravila. Također, prikazana je povijest i razvoj dopinga. Obrađeni su i lijekovi te metode, koje se smatraju dopingom, a koje su zabranjene na natjecanju i izvan natjecanja te tvari zabranjene u pojedinim sportovima. Analizirani su međunarodni i nacionalni dokumenti koji uređuju pitanje dopinga. Objašnjen je cilj svjetskog programa za borbu protiv dopinga te što sve sadrži i koja je svrha Svjetskog antidopinškog kodeksa kao temeljnog i univerzalnog dokumenta za borbu protiv dopinga. Predstavljen je Pravilnik o antidopingu Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, koji predstavlja sportska pravila kojima se reguliraju antidopinška pitanja vezana uz bavljenje sportom. Prikazani su i Međunarodni standardi u svezi borbe protiv dopinga. Analiziran je Međunarodni standard za terapijska izuzeća, koji za svrhu ima odrediti uvjete kako bi terapijsko izuzeće bilo odobreno, kao i problematika primjene terapijskih izuzeća. U središnjem dijelu rada pojedinačno su analizirana sva antidopinška pravila te ono što se smatra njihovim kršenjem. Nadalje, prikazane su pravne posljedice i sankcije kod utvrđenog dopinga. Analizirane su sankcije za pojedince, sankcije za sportske timove te sankcije sportskim tijelima. Prikazane su pravne posljedice i kaznena odgovornost za upotrebu dopinga u Republici Hrvatskoj prema Kaznenom zakonu, u sklopu sankcioniranja kaznenih djela protiv zdravlja ljudi (članak 191.a Neovlaštena proizvodnja i promet tvari zabranjenih u sportu). Nadalje, analizirane su i predstavljene četiri države: Sjedinjene Američke Države, Njemačka, Italija, Srbija i njihovi zakoni i odredbe po pitanju dopinga. Dodatno, prikazani su neki od slučajeva dopinga u hrvatskom sportu u različitim sportovima. Na kraju rada, obrađenim podacima u istraživanju o upotrebi dopinga u hrvatskim sportskim klubovima, prikazan je stav sportskih djelatnika iz različitih područja sporta prema dopingom kao nečem potpuno oprečnom moralu, sportskom duhu i sportskim vrijednostima.

Ključne riječi: *doping, antidopinška pravila, WADA, terapijska izuzeća, Svjetski antidopinški kodeks, Kazneni zakon*

SADRŽAJ

1. UVOD	7
2. POJAM DOPINGA.....	8
2.1. Povijest dopinga	9
2.2. Lijekovi i metode dopinga.....	9
2.2.1. Tvari i metode koje su uvijek zabranjene (na natjecanju i izvan natjecanja).....	10
2.2.2. Tvari i metode zabranjene na natjecanju.....	11
2.2.3. Tvari zabranjene u pojedinim sportovima.....	12
2.3. Međunarodni i nacionalni dokumenti koji uređuju pitanje dopinga	13
3. KRŠENJE ANTIDOPINŠKIH PRAVILA	15
3.1. Prisutnost zabranjene tvari ili njezinih metabolita ili markera u sportaševu uzorku	15
3.2. Sportaševo korištenje ili pokušaj korištenja zabranjene tvari ili zabranjene metode.....	15
3.3. Sportaševo izbjegavanje, odbijanje davanja uzorka ili nepodvrgavanje prikupljanju uzorka	16
3.4 Sportašev propust u podacima o lokaciji.....	16
3.5. Sportaševo krivotvorenje ili pokušaj krivotvorenja bilo kojeg dijela dopinške kontrole....	17
3.6. Sportaševo posjedovanje zabranjene tvari ili zabranjene metode	17
3.7. Sportaševo nedopušteno trgovanje ili pokušaj nedopuštenog trgovanja bilo kojom zabranjenom tvari ili zabranjenom metodom.....	17
3.8. Sportaševa primjena ili pokušaj primjene zabranjene tvari ili zabranjene metode sportašu na natjecanju i primjena ili pokušaj primjene tvari ili metode zabranjene izvan natjecanja bilo kojem sportašu izvan natjecanja.....	18
3.9. Sportaševo sudioništvo ili pokušaj sudioništva.....	18
3.10. Zabranjeno udruživanje sportaša ili druge osobe	18
3.11. Postupanje sportaša ili druge osobe u smislu odvracanja prijavljivanja ili osvećivanja zbog prijavljivanja nadležnim tijelima	19
4. PRAVNE POSLJEDICE I SANKCIJE KOD UTVRĐENOG DOPINGA	19
4.1. Sankcije pojedincima	19
4.2. Sankcije za timske sportove	20
4.3. Sankcije sportskim tijelima	20
4.4. Pravne posljedice dopinga.....	20
5. SLUČAJEVI DOPINGA U HRVATSKOM SPORTU	23

5.1.Biciklizam	24
5.2.Nogomet	24
5.3.Aletika	24
5.4.Vaterpolo	25
6.ISTRAŽIVANJE	26
6.1. Metodologija istraživanja	26
6.2.Rezultati istraživanja	26
6.3.Ograničenja istraživanja	28
7.ZAKLJUČAK	29
8.LITERATURA.....	31
POPIS TABLICA.....	33
POPIS ILUSTRACIJA.....	33
PRILOZI.....	34

1.UVOD

U čovjeku od davnina postoji želja za natjecanjem i uspoređivanjem s drugima. Čovjek želi, kroz natjecanje u kojem pokazuje plod svog rada, dobiti potvrdu svog rada i truda. Zato je sport jedno od najboljih područja za zadovoljavanje takvih želja. Sportaš i sportaši se mogu uspoređivati i natjecati s drugim sportašima pojedincima, ali i momčadima, drugim gradovima i državama. Sport je najrašireniji jezik među ljudima i narodima. (Kuvačić, 2008)

U toj želji za uspoređivanjem, natjecanjem i dokazivanjem da su bolji od ostalih, neki podliježu upotrebi nedopuštenih sredstava. Ljudsko tijelo ima ograničene mogućnosti i razinu izdržljivosti, a to saznanje je natjeralo mnoge sportaše da posegnu za nedopuštenim sredstvima. Od davnina, ali i danas, u suvremenom sportu kojemu je cilj pobjeda, sportaši će tražiti neko sredstvo koje će im donijeti pobjedu. Mnogima nije bitno je li to sredstvo dopušteno ili nije. Današnje društvo je jako kompetitivno te je želja za pobjedom vrlo naglašena. Zbog toga nije iznenađenje velika rasprostranjenost dopinga u današnjem sportu.

Doping je protivan sportskom duhu. Iz tog razloga, diljem svijeta su se osnovale organizacije za suzbijanje i praćenje dopinga. U Republici Hrvatskoj osnovana je Hrvatska agencija za borbu protiv dopinga u sportu, ali je ona krajem 2010. godine, odlukom Vlade, ukinuta te je pripojena Hrvatskom zavodu za toksikologiju (HZT). Tada, Hrvatski zavod za toksikologiju (HZT) mijenja naziv u HZTA (Hrvatski zavod za toksikologiju i antidoping). Od 2019. godine Hrvatski zavod za javno zdravstvo preuzima poslove od HZTA te tada djelatnost Službe za antidoping Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo obuhvaća stručne poslove i zadatke koji su utvrđeni međunarodnim konvencijama o borbi protiv dopinga u sportu. Služba sustavno prati i koordinira akcije vladinih i nevladinih organizacija u borbi protiv dopinga u sportu, predlaže i provodi mjere u borbi protiv dopinga u sportu, primjenjuje konvencije i kodeks Svjetske antidopinške agencije te pravila međunarodnih sportskih saveza i Međunarodnog olimpijskog odbora. (<https://antidoping-hzta.hr/>)

2. POJAM DOPINGA

Danas bavljenje sportom podrazumijeva redovito treniranje, sudjelovanje, natjecanje i postizanje rezultata. No bavljenje sportom znači i održavanje zdravlja, poboljšavanje zdravlja te jačanje karaktera na dobrobit pojedinca i društva. Primjena lijekova i nedopuštenih metoda u svrhu postizanja boljih rezultata umanjuje i negira osnovne vrijednosti sporta. (Pećina i sur., 2019)

Doping je kršenje jednog ili više antidopinških pravila koja su definirana odredbama Svjetskog antidopinškog kodeksa. Dopingom se smatra kršenje sljedećih pravila. Prisutnost zabranjene tvari ili njezinih metabolita ili markera u sportaševu uzorku, prvo je antidopinško pravilo te se njegovo kršenje smatra dopingom. Nadalje, sportaševa primjena ili pokušaj primjene zabranjene tvari ili zabranjene metode, drugo je antidopinško pravilo. Ako sportaš izbjegava, tj. odbija dati uzorak ili se ne podvrgava prikupljanju uzorka, krši treće antidopinško pravilo. Također, sportaš ne smije propustiti dati podatke o lokaciji jer tako može prekršiti četvrto pravilo. Peto antidopinško pravilo je pravilo koje govori da će se dopingom smatrati krivotvorenje ili pokušaj krivotvorenja bilo kojeg dijela dopinške kontrole sportaša ili druge osobe. Sportaševo posjedovanje (ili pratinjino) zabranjene tvari ili zabranjene metode šesto je antidopinško pravilo. Sljedeće, sedmo, pravilo govori da je nedopušteno trgovanje ili pokušaj nedopuštenog trgovanja bilo kojom zabranjenom tvari ili zabranjenom metodom, bilo da se radi o sportašu ili drugoj osobi, također doping. Osmo pravilo navodi da je primjena ili pokušaj primjene zabranjene tvari ili zabranjene metode, bilo da se radi o sportašu ili drugoj osobi, odnosno bilo kojem sportašu na natjecanju, primjena ili pokušaj primjene tvari ili metode zabranjene izvan natjecanja bilo kojem sportašu izvan natjecanja, doping. Bilo koja potpora smatra se sudioništvom u kršenju devetog pravila koje govori da se sudioništvo ili pokušaj sudioništva, sportaša ili druge osobe, smatra dopingom. Također, kršenje desetog pravila koje glasi: „Zabrana udruživanja od strane sportaša ili druge osobe.“, smatra se dopingom. Na kraju, ako sportaš postupa u smislu odvrćanja od prijavljivanja ili osvećivanja, zbog prijavljivanja nadležnim tijelima, krši jedanaesto antidopinško pravilo. (<https://antidoping.hzta.hr/kodeks-2021/>)

2.1. Povijest dopinga

Doping kao riječ prvi put se pojavila u jednom rječniku 1869. godine. Opisana je kao mješavina opijuma i narkotičnih droga, koja je bila korištena kod primjene dopinga na trkaćim konjima. U engleskom jeziku *dope* (doping) znači omamiti, opiti, prevariti. (Kuvačić, 2008)

Doping seže i do antičke Grčke, kada su sportaši koristili nedopuštena sredstva kako bi poboljšali svoj nastup i tako izborili što bolji plasman na Olimpijskim igrama, koje su u to vrijeme imale jako velik značaj. Također, Rimljani su uzimali doping kako bi bili što jači i kako bi osigurali pobjedu u gladijatorskim borbama te time zabavili publiku u arenama. Kasnije, među prvim sportašima, koji su počeli koristiti doping, su bili biciklisti. Dvije države koje su se u prošlosti istaknule po upotrebi dopinga na Olimpijskim igrama bile su Sovjetski Savez i Njemačka Demokratska Republika.

Prvi doping testovi su provedeni na zimskim Olimpijskim igrama u Grenobleu 1968. i ljetnim Olimpijskim igrama u Meksiku 1968. godine. Testiranje u punom opsegu počelo je tek na Olimpijskim igrama u Münchenu 1972.

2.2. Lijekovi i metode dopinga

Ima mnogo lijekova, sredstava i metoda koje se upotrebljavaju u svrhu poboljšanja rezultata ili ubrzanja oporavka ili se za njih pretpostavlja da će imati takav učinak. Svjetska antidoping agencija (engl. *World Anti-Doping Agency WADA*) jednom godišnje objavljuje listu zabranjenih supstanci. Popis zabranjenih sredstava obavezan je međunarodni standard kao dio Svjetskog programa za borbu protiv dopinga. Lista zabranjenih supstanci objavljuje se 1. siječnja svake godine. Da bi neka supstanca ili neki postupak ušao na WADA listu, mora poboljšavati atletsku sposobnost ili može ugroziti zdravlje sportaša i narušiti sportsku vrijednost.

Slika 1 Logo WAD-e

Izvor: <https://www.wada-ama.org/en/who-we-are>

Lijekovi i metode razvrstani su u tri skupine. Prva skupina su tvari i metode koje su uvijek zabranjene (na natjecanju i izvan natjecanja), zatim druga skupina su tvari i metode zabranjene na natjecanju i treća skupina, koja podrazumijeva tvari zabranjene u pojedinim sportovima.

2.2.1. Tvari i metode koje su uvijek zabranjene (na natjecanju i izvan natjecanja)

Anabolička sredstva; peptidni hormoni; čimbenici rasta i slične stvari koje ih oponašaju; beta-2 agonisti; hormoni i modulatori metabolizma; diuretici i maskirna sredstva su tvari koje se nalaze na zabranjenoj listi Svjetske antidopinške agencije te su uvijek zabranjene za upotrebu. Metode, koje su također uvijek zabranjene za upotrebu, su manipulacija krvnim pripravcima, kemijska i fizička manipulacija te genski i stanični doping.

Tablica 1 Tvari i metode koje su uvijek zabranjene upotrebu

TVARI	METODE
anabolička sredstva (anabolički androgeni steroidi i druge anaboličke tvari)	manipulacija krvlju i krvnim pripravcima

peptidni hormoni, čimbenici rasta, slične tvari i tvari koje ih oponašaju	kemijska i fizička manipulacija
beta-2 agonisti	genski i stanični doping
hormoni i modulatori metabolizma	
diuretici i maskirna sredstva	

Izvor: <https://www.wada-ama.org/en/media/news/2021-09/wada-publishes-2022-prohibited-list> (10.6.2022.)

Slika 2 Steroidi u obliku tableta i injekcija

Izvor: <https://body.ba/ishrana/suplementi/kako-djeluju-steroidi/1269> (10.6.2022.)

2.2.2. Tvari i metode zabranjene na natjecanju

Tvari koje su zabranjene na natjecanjima su stimulansi, narkotici, kanabinoidi te glukokortikoidi.

Tablica 2 Tvari i metode zabranjene na natjecanjima

TVARI

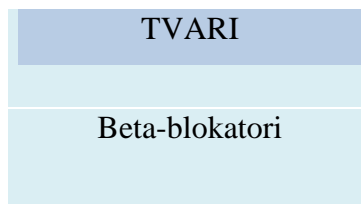
stimulansi
narkotici
kanabinoidi
glukoortikoidi

Izvor: <https://www.wada-ama.org/en/media/news/2021-09/wada-publishes-2022-prohibited-list>
(10.6.2022.)

2.2.3. Tvari zabranjene u pojedinim sportovima

Beta-blokatori su tvari koje su zabranjene u pojedinim sportovima. Zabranjeni su samo na natjecanju u sljedećim sportovima: automobilizmu, biljaru (sve discipline), golfu, pikadu, podvodnim sportovima u apneji sa stalnim opterećenjem sa ili bez peraja, dinamičkoj apneji sa i bez peraja, apneji slobodnog zarona, Jump Blue apneji, podvodnom ribolovu, statičnoj apneji, podvodnom gađanju meta i apneji s promjenjivim opterećenjem, skijanju/skijanju na dasci, skijaškim skokovima, skijaškim akrobacijama slobodnim stilom/baletu na skijama i baletu na dasci, streličarstvu i streljaštvu. (<https://www.wada-ama.org/en/media/news/2021-09/wada-publishes-2022-prohibited-list>)

Tablica 3 Tvari i metode zabranjene u pojedinim sportovima

Izvor: <https://www.wada-ama.org/en/media/news/2021-09/wada-publishes-2022-prohibited-list> (10.6.2022.)

2.3. Međunarodni i nacionalni dokumenti koji uređuju pitanje dopinga

Borba protiv dopinga u sportu već je godinama strateški cilj na globalnoj i nacionalnoj razini. Svi naponi na ovom području rezultirali su osnivanjem Svjetske antidoping agencije te donošenjem Svjetskog kodeksa protiv dopinga, Deklaracije o borbi protiv dopinga u sportu te Europske konvencije protiv dopinga u sportu. Međunarodna konvencija protiv dopinga u sportu usvojena je 19. listopada 2005. godine u sjedištu UNESCO-a u Parizu, a stupila je na snagu dana 1. veljače 2007. godine. (<https://antidoping-hzta.hr/>) U članku 72. i 73. Zakona o sportu utvrđuje se primjena Kodeksa Svjetske antidoping agencije i osnivanje Hrvatske agencije za borbu protiv dopinga u sportu. (Zakon u sportu, NN 71/06, 150/06, 124/10, 124/11, 86/12, 94/13, 85/15, 19/16, 98/19, 47/20, 77/20). Pravilnik o antidopingu Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo usvojen je i primjenjuje se u skladu s pravima i obvezama Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo definiranim prema antidopinškom kodeksu WADA-e te s ciljem ulaganja kontinuiranog napora, kako bi se iskorijenio doping u sportu u Republici Hrvatskoj. Pravilnik čine sportska pravila kojima se reguliraju antidopinška pitanja vezana uz bavljenje sportom. (<https://antidoping-hzta.hr/pravilnik-o-antidopingu/>)

Svjetski program za borbu protiv dopinga u sportu se temelji na Svjetskom antidopinškom kodeksu. Svjetski antidopinški kodeks je temeljni i univerzalni dokument za borbu protiv dopinga u sportu te se nalazi na I. razini poštivanja propisa. Kodeks, kao prva razina borbe, omogućuje

jedinstveni jezik i način ponašanja o provedbi pravila antidopinga u sportu te sadrži definiciju dopinga, načela načina dokazivanja dopinga, listu zabranjenih lijekova i metoda, analizu uzoraka, postupak s nalazima, sankcije i žalbe, tajnost i način izvještavanja o rezultatima te moguća ograničenja u provedbi antidopinga. (Primorac, D., Buhovac, M., i Miletić, N., 2021) Svrha Kodeksa je zaštititi temeljno pravo sportaša na sudjelovanje u sportu bez dopinga i na taj način unaprijediti zdravlje, pravednost i jednakost sportaša širom svijeta te osigurati usklađene, koordinirane i djelotvorne programe za borbu protiv dopinga na međunarodnoj i nacionalnoj razini radi prevencije dopinga. Kodeks je izrađen u skladu s načelima razmjernosti i ljudskih prava. Olimpijska povelja i Međunarodna konvencija protiv dopinga u sportu iz 2005., usvojena 19. listopada 2005. u Parizu („UNESCO-va konvencija“), prepoznaju prevenciju i borbu protiv dopinga u sportu kao ključni dio misije Međunarodnoga olimpijskog odbora i UNESCO-a. Također, prepoznaju i temeljnu ulogu kodeksa. (<https://antidoping.hzta.hr/kodeks-2021/>)

Isto tako, važni su i Međunarodni standardi za razna operativna i tehnička područja programa vezana za borbu protiv dopinga koji su razvijeni u dogovoru s vladama i potpisnicima, ali sve uz odobrenje Svjetske antidopinške agencije. Oni se nalaze na drugoj razini borbe protiv dopinga. Svrha standarda je usklađivanje organizacija za borbu protiv dopinga odgovornih za operativne i tehničke dijelove programa borbe protiv dopinga. Postoji 8 međunarodnih standarda, a to su: Popis zabranjenih sredstava 2022., Međunarodni standard za testiranje i istrage, Međunarodni standard za laboratorije, Međunarodni standard za terapijska izuzeća, Međunarodni standard za zaštitu privatnosti i osobnih podataka, Međunarodni standard za sukladnost potpisnika, Međunarodni standard za edukaciju i Međunarodni standard za postupanje s rezultatima. (<https://antidoping-hzta.hr>)

Međunarodni standard za terapijska izuzeća ima za svrhu odrediti uvjete koje je potrebno zadovoljiti kako bi terapijsko izuzeće (TUE) bilo odobreno, definirati odgovornosti koje snose organizacije za borbu protiv dopinga prilikom donošenja i objave odluka o terapijskom izuzeću, odrediti postupak u kojem sportaš podnosi zahtjev za terapijsko izuzeće. Zatim, definirati postupak u kojem sportaš dobiva odobrenje za terapijsko izuzeće od organizacije za borbu protiv dopinga koje prihvaćaju druge organizacije za borbu protiv dopinga, postupak revizije odluka o terapijskom izuzeću od WADA-e i stroge odredbe o povjerljivosti koje se odnose na postupak vezan uz

terapijska izuzeća. Terapijska izuzeća često znaju biti problem u sportu. Terapijska izuzeća predstavljaju iznimku u korištenju zabranjenih sredstava u zdravstvene svrhe. Često znaju biti zlouporabljena tako da sportaš koristi neku supstancu u zdravstvene svrhe, a da mu taj lijek nije potreban jer nema zdravstveno stanje za uzimanje tog lijeka, već ga uzima jer poboljšava njegove sposobnosti. (<https://antidoping-hzta.hr/wp-content/uploads/2020/12/Me%C4%91unarodni-standard-za-terapijska-izuze%C4%87a-2021.pdf>)

Treća razina borbe protiv dopinga podrazumijeva modele provedbe koje provode nacionalne antidoping organizacije i međunarodne sportske federacije. Također, postoje pravila koja određuju smjernice i obrasce provedbe dopinške kontrole.

3. KRŠENJE ANTIDOPINŠKIH PRAVILA

U ovom poglavlju detaljno će se objasniti svako antidopinško pravilo te ono što se smatra njegovom kršenjem.

3.1. Prisutnost zabranjene tvari ili njezinih metabolita ili markera u sportaševu uzorku

U sportaševom uzorku se ne smije naći nikakva zabranjena tvar. On mora osigurati da u njegov organizam ne uđe nikakva zabranjena tvar, jer ako se u njegovom uzorku nađe nedopušteno sredstvo, on je za to potpuno odgovoran bez obzira na to je li imao namjeru, krivnju, svjesno ili nesvjesno korištenje tvari. Do kršenja ovog antidopinškog pravila dolazi bez obzira na krivnju sportaša. To se često naziva pravilom „stroge odgovornosti”. Dovoljan dokaz kršenja ovog antidopinškog pravila je sama prisutnost zabranjene tvari ili njezinih metabolita ili markera u sportaševom uzorku. Također, prisutnost tvari kojima je količinski prag viši od propisanog u popisu ili u tehničkom dokumentu. (<https://antidoping-hzta.hr/kodeks-2021/>)

3.2. Sportaševo korištenje ili pokušaj korištenja zabranjene tvari ili zabranjene metode

Ako se zabranjena tvar ili zabranjena metoda koristila ili ako je došlo do pokušaja korištenja zabranjene tvari i metode, to je dovoljno za kršenje ovog antidopinškog pravila. Za kršenje ovog pravila nije nužan uspjeh ili neuspjeh korištenja, ili pokušaja korištenja zabranjene tvari, ili zabranjene metode. Za ovo pravilo, korištenja ili pokušaja korištenja zabranjenih sredstava, kršenje

se može utvrditi i drugim pouzdanim sredstvima, kao što su priznanja sportaša, izjave svjedoka, dokumentirani dokazi, zaključci izvučeni iz longitudinalnog profiliranja, uključujući podatke prikupljene kao dio biološke putovnice sportaša ili druge analitičke podatke. (<https://antidoping-hzta.hr/kodeks-2021/>)

3.3. Sportaševo izbjegavanje, odbijanje davanja uzorka ili nepodvrgavanje prikupljanju uzorka

Kada sportaš izbjegava dati uzorak ili odbija dati uzorak bez opravdanog razloga, tada krši antidopinško pravilo. Također, kršenjem pravila se smatra i nepodvrgavanje prikupljanju uzorka nakon obavijesti ovlaštene osobe. Izbjegavanje davanja uzorka te odbijanje davanja uzorka znači namjerno kršenje i namjerno postupanje sportaša protiv antidopinškog pravila, dok se nepodvrgavanje prikupljanju uzorka može temeljiti na namjernom postupanju ili nesavjesnom postupanju sportaša. (<https://antidoping-hzta.hr/pravilnik-o-antidopingu/>)

3.4 Sportašev propust u podacima o lokaciji

Sportaši, koji se nalaze u Skupini određenoj za testiranje Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, dužni su svoje podatke o lokaciji slati putem ADAMS sustava za upravljanje bazama podataka. Podaci o lokaciji su podaci o kretanju sportaša koje moraju slati oni sportaši koje je uvrstila nacionalna organizacija za borbu protiv dopinga ili međunarodnog saveza u skupinu određenu za testiranje. Time sportaši ispunjavaju svoje obveze iz kodeksa, Međunarodnog standarda za testiranje i Pravilnika za borbu protiv dopinga HZJZ-a. Svaki sportaš, koji je dužan slati podatke o lokaciji, mora za svaki dan u narednom tromjesečju upisati razdoblje od 60 minuta (između 5 i 23 sata) tijekom kojeg će biti dostupan dopinškim kontrolorima za testiranje. Dužan je upisati i lokaciju na kojoj će se nalaziti tijekom tih 60 minuta. Važno je da podatke o lokaciji sportaš dostavi do odgovarajućeg datuma. Ako to bez opravdanog razloga ne učini, to će predstavljati propust u dostavljanju podataka o lokaciji. Prema antidopinškim pravilima, nedostupnost za testiranje, bez opravdanog razloga, u razdoblju od 60 minuta koje je sportaš naveo u svojim podacima o lokaciji, povlači za sobom propušteno testiranje. Ako sportaš učini tri propusta u dostavljanju podataka i/ili propuštena testiranja u razdoblju od 12 mjeseci, to čini prekršaj antidopinškog pravila. (<https://antidoping-hzta.hr/za-sportase/o-podacima-o-lokaciji/>)

3.5. Sportaševo krivotvorenje ili pokušaj krivotvorenja bilo kojeg dijela dopinške kontrole

Postupanje kojim se ometa provedba dopinške kontrole, ali koje inače nije uključeno u definiciju zabranjenih metoda, smatra se kršenjem ovog pravila. Krivotvorenje uključuje, bez ograničenja, namjerno ometanje ili pokušaj ometanja dopinškog kontrolora davanjem netočnih podataka organizaciji za borbu protiv dopinga ili zastrašivanje ili pokušaj zastrašivanja potencijalnog svjedoka. Također, izmjena identifikacijskih brojeva na obrascu dopinške kontrole tijekom testiranja, lomljenje bočice B u trenutku analize uzorka B ili promjenu uzorka dodavanjem strane tvari, predstavlja prekršaj antidopinškog pravila. (<https://antidoping-hzta.hr/kodeks-2021/>)

3.6. Sportaševo posjedovanje (ili pratnjino) zabranjene tvari ili zabranjene metode

Sportaš ne smije posjedovati zabranjenu tvar ili zabranjenu metodu, bilo na natjecanju ili izvan natjecanja, osim ako sportaš dokaže i opravda da je posjedovanje u skladu s terapijskim izuzećem koje je odobreno. Prihvatljivo opravdanje ne uključuje, na primjer, kupnju ili posjedovanje zabranjene tvari radi njezina davanja prijatelju ili rodbini, osim u opravdanim medicinskim okolnostima, odnosno kad ta osoba ima liječnički recept, npr. kupnja inzulina za dijete koje boluje od dijabetesa. (<https://antidoping-hzta.hr/kodeks-2021/>)

Nadalje, posjedovanje bilo koje zabranjene tvari ili bilo koje zabranjene metode pratećeg osoblja sportaša na natjecanju izvan natjecanja, a koje je u vezi sa sportašem, natjecanjem ili treningom, se smatra prekršajem. Osim ako osoba, koja je dio pratećeg osoblja sportaša, dokaže da je posjedovanje u skladu s terapijskim izuzećem koje je prethodno odobreno ili potrebno za hitne medicinske situacije, npr. autoinjektor adrenalina. (<https://antidoping-hzta.hr/kodeks-2021/>)

3.7. Sportaševo nedopušteno trgovanje ili pokušaj nedopuštenog trgovanja bilo kojom zabranjenom tvari ili zabranjenom metodom

Sportaš ili druga osoba koja je povezana sa sportašem ne smije imati u posjedu nedopuštenu i zabranjenu tvar ili metodu te ih ne smije proizvoditi, preraditi, uvesti, izvesti, nabavljati te njima trgovati ili pokušati trgovati.

3.8. Sportaševa primjena ili pokušaj primjene zabranjene tvari ili zabranjene metode sportašu na natjecanju i primjena ili pokušaj primjene tvari ili metode zabranjene izvan natjecanja bilo kojem sportašu izvan natjecanja

Bilo koja primjena ili pokušaj primjene zabranjene tvari ili metode kod sportaša ili druge osobe iz njegovog stručnog tima, bilo to na natjecanju ili izvan njega, kršenje je osmog antidopinškog pravila.

3.9. Sportaševo sudioništvo ili pokušaj sudioništva

Fizička ili psihološka potpora smatra se sudioništvom u kršenju pravila te pomaganje, ohrabrivanje, podupiranje, poticanje, urota, prikrivanje ili bilo koji drugi oblik namjernog sudioništva ili pokušaja sudioništva. (<https://antidoping-hzta.hr/kodeks-2021/>)

3.10. Zabranjeno udruživanje sportaša ili druge osobe

Sportašu ili drugim osobama, koje su u nadležnosti organizacije za borbu protiv dopinga, zabranjeno je udruživanje s pratećim osobljem sportaša koje je u nadležnosti organizacije za borbu protiv dopinga, a trenutačno ima status nepodobnosti. Također, ne smiju se udruživati s osobama koje nisu u nadležnosti organizacije za borbu protiv dopinga te im status nepodobnosti nije izrečen u procesu postupanja s rezultatima u skladu s kodeksom, a osuđeno je u sklopu kaznenog, stegovnog ili strukovnog postupka, kojim je utvrđeno da se ponašalo na način koji predstavlja kršenje antidopinškog pravila. Ako osoba služi kao predstavnik ili posrednik pojedinca, sportašu i osobama koje su u nadležnosti organizacije za borbu protiv dopinga zabranjeno je udruživanje s istim. (<https://antidoping-hzta.hr/kodeks-2021/>)

Ovo pravilo bi značilo da sportaši ili druge osobe ne smiju raditi s trenerima, liječnicima ili drugim pratećim osobljem sportaša kojem traje razdoblje nepodobnosti zbog kršenja antidopinškog pravila ili koji je osuđen u kaznenom postupku ili profesionalno kažnjen u vezi s dopingom. Neki su primjeri zabranjenog udruživanja: omogućavanje treniranja, razvoja strategije i tehnike, pružanje nutricionističkih ili medicinskih savjeta; osiguravanje terapije, medicinskih postupanja ili recepata; omogućavanje davanja na analizu tjelesnih komponenti; dozvola pratećem osoblju sportaša da preuzme ulogu posrednika ili predstavnika. (<https://antidoping-hzta.hr/pravilnik-o-antidopingu/>)

3.11. Postupanje sportaša ili druge osobe u smislu odvracanja prijavljivanja ili osvećivanja zbog prijavljivanja nadležnim tijelima

Svrha ove odredbe je zaštita osoba koje prijavljuju kršenje pravila u dobroj vjeri te ona ne štiti one osobe koje svjesno podnose lažne prijave. Postupanje podrazumijeva kada se drugoj osobi prijeti ili je se želi zastrašiti s namjerom odvracanja te osobe od dobronamjerne prijave informacija u vezi s mogućim kršenjem antidopinškog pravila. Kršenje ove odredbe je i osvećivanje osobi koja je, u dobroj namjeri, pružila dokaze ili informacije u vezi s mogućim kršenjem antidopinškog pravila. (<https://antidoping-hzta.hr/kodeks-2021/>)

4. PRAVNE POSLJEDICE I SANKCIJE KOD UTVRĐENOG DOPINGA

Sankcije kod utvrđenog dopinga mogu se podijeliti na sankcije pojedincima, sankcije za timske sportove te sankcije sportskim tijelima. Kod kršenja antidopinškog pravila u pojedinačnim sportovima, povezano s testiranjem na natjecanju, izravno dovodi do diskvalifikacije rezultata ostvarenog na tom natjecanju sa svim posljedicama, uključujući oduzimanje svih medalja, bodova i nagrada.

4.1.. Sankcije pojedincima

Sportašima pojedincima, kod kojih se otkrije da su prekršili antidopinška pravila i uzimali nedopuštena sredstva ili primjenjivali metode, prijeti: diskvalifikacija rezultata na sportskom događaju na kojem se prekrši antidopinško pravilo; alokacija troškova koje je odredio CAS i novac oduzet iz nagrade; raspodjela novca oduzetog iz nagrade drugim sportašima, ako je tako definirano pravilima odgovarajućega međunarodnog saveza; financijske posljedice te zabrana sudjelovanja na natjecanjima neko određeno razdoblje. (<https://antidoping-hzta.hr/kodeks-2021/>)

4.2. Sankcije za timske sportove

Ako se utvrdi da je više od dvaju članova tima u timskom sportu prekršilo antidopinško pravilo tijekom sportskog događaja, tijelo koje upravlja tim sportskim događajem odredit će odgovarajuću sankciju timu (npr. gubitak bodova, diskvalifikacija s natjecanja ili sportskog događaja ili druga sankcija), uz sankcije određene pojedinačnim sportašima koji su prekršili antidopinško pravilo. Tijelo koje upravlja sportskim događajem može odrediti strože posljedice za timske sportove. Isto tako, ono može, za potrebe sportskog događaja, definirati pravila za sportski događaj kojima se utvrđuju strože posljedice za timske sportove. (<https://antidoping-hzta.hr/pravilnik-o-antidopingu>)

4.3. Sankcije sportskim tijelima

Ako se sazna da sportsko tijelo nije poštivalo, izvršavalo, podržavalo i provodilo svoju obvezu poštivanja, usvajanja, podržavanja i izvršavanja odredbi kodeksa, protiv njega će se poduzeti odgovarajuće mjere. (<https://antidoping-hzta.hr/kodeks-2021/>)

4.4. Pravne posljedice dopinga

U našem pravnom sustavu, borba protiv dopinga evoluirala je tako da danas imamo samodoping kao stegovno djelo koje se kažnjava prema pravilima proisteklima iz Svjetskog antidoping kodeksa. No zakonodavac propisuje i neovlaštenu proizvodnju i promet tvari zabranjenih u sportu kao zasebno kazneno djelo (Primorac, D., Buhovac, M., i Miletić, N., 2021) U kaznenom zakonu, NN br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19., glava XIX. Kaznena djela protiv zdravlja ljudi, stoji članak 191.a Neovlaštena proizvodnja i promet tvari zabranjenih u sportu. Ako netko proizvede, preradi, prenese, izveze ili uveze, nabavi ili posjeduje tvari zabranjene u sportu i one su namijenjene neovlaštenoj prodaji, ili ih stavi u promet, ili ih neovlašteno ponudi na prodaju, proda ili posreduje u prodaji, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine. Također, osoba koja navodi drugoga na trošenje zabranjenih tvari ili mu da ih troši on ili druga osoba, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine. Nadalje, kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina kaznit će se osoba koja ponudi na prodaju, prodaje ili posreduje u prodaji tvari zabranjenih u sportu djetetu ili osobi s težim duševnim smetnjama, ili ako to učini u školi ili mjestima koja služe obrazovanju djece te sportskoj aktivnosti, ili ako netko koristi dijete za počinjenje ovog djela ili to učini službena ili

odgovorna osoba. Onaj tko organizira mrežu preprodavatelja ili posrednika radi proizvodnje ili davanja zabranjenih tvari u sportu u promet, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina. Ako je prodajom, preradbom, posredništvom ili navođenjem na trošenje zabranjenih tvari prouzročena smrt osobe kojoj su prodane tvari zabranjene u sportu, zakonodavac predviđa kaznu zatvora od tri do petnaest godina.

U većini zakonodavstava možemo naići na odredbe kojima država korištenje dopinga predviđa kao prekršaj te predviđa izricanje odgovarajućih sankcija. Predstaviti će se 4 države: Sjedinjene Američke Države, Njemačka, Italija, Srbija te njihove odredbe i stavovi po pitanju dopinga. Italija je primjer zemlje koja je izričito predvidjela korištenje dopinga kao kazneno djelo svojim Zakonom o zdravstvenoj skrbi sportske aktivnosti i borbi protiv dopinga. S druge strane, u Sjedinjenim Američkim Državama doping nije posebno kazneno djelo, već se zakonom regulira korištenje anaboličkih sredstava te se već duže razdoblje razmatra usvajanje dopinga kao kaznenog djela. Država Njemačka također ne poznaje kazneno djelo dopinga. Zakonom o lijekovima je propisana jedna odredba o dopingu koja zabranjuje stavljanje dopinga u promet te upotrebu lijekova u svrhu dopinga. Primjena ovog zakona u praksi nailazi poteškoće zbog nedovoljnog prijavljivanja upotrebe lijekova od sportskih saveza, ali i što državno odvjetništvo nedovoljno razumije ovu materiju. U Srbiji je donesen konkretan zakon, Zakon o sprječavanju dopinga u sportu, koji zbog povreda antidoping pravila, propisuje i prekršajnu i kaznenu odgovornost. (Pajčić, M., i Petković, T., 2008)

1) Sjedinjene Američke Države

U Sjedinjenim Američkim Državama doping nije posebno kazneno djelo, no posredan učinak na korištenje dopinga ima kaznenopravna regulacija tvari koje se još uvijek najčešće koriste kao doping, anaboličkih steroida - Zakon o kontroli anaboličkih steroida. Samo posjedovanje nekog od anaboličkih steroida sa zabranjene liste je federalno kazneno djelo koje može donijeti kaznu zatvora u trajanju do godine dana i/ili novčanom kaznom od najmanje 1.000,00 američkih dolara. Teško kazneno djelo je prodavanje steroida ili njihovo posjedovanje, za koje je propisana kazna

zatvora do 5 godina, dodatna mogućnost izricanja novčane kazne od 250.000 američkih dolara. (Pajčić, M., i Petković, T., 2008)

2) Njemačka

U njemačkom pravu ne postoji samostalno kazneno djelo dopinga. Jedina odredba koja propisuje zabranu stavljanja u promet, propisivanja ili primjenjivanja lijekova u svrhu dopinga nalazi se u Zakonu o lijekovima. Za prekršaj odredbe predviđa se kazna zatvora do 3 godine ili novčana kazna. U slučaju nehajnog počinjenja djela, počinitelj se može kazniti zatvorom do jedne godine ili novčanom kaznom. Za posebno težak oblik počinjenja djela moguće je počinitelju izreći kaznu od 1 do 10 godina zatvora. Ako je počinitelj radnjom ugrozio zdravlje velikog broja ljudi, drugog doveo u smrtnu opasnost ili opasnost od teškog ozljeđivanja tijela ili zdravlja, ako je za sebe pribavio veliku imovinsku korist ili ako je lijekove u svrhu dopinga davao osobama mlađim od 18 godina ili ih na njima primjenjivao, to se smatra posebno teškim oblikom počinjenjem kaznenog djela. (Pajčić, M., i Petković, T., 2008)

3) Italija

Italija je donijela Zakon o zdravstvenoj skrbi sportske aktivnosti i borbi protiv dopinga. U tom se zakonu vrši podjela dopinških sredstava, ustrojava komisija za kontrolu te se navode kaznene odredbe. Svatko tko osigura drugome, nabavi ili nagovara na korištenje lijekova ili tvari koje su navedene u zakonu, a da korištenje tih tvari nije opravdano medicinskim stanjem i ako te tvari mijenjaju psihofizička stanja organizma, kaznit će se kaznom zatvora u trajanju od 3 mjeseca do 3 godine i novčanom kaznom od 5.000 do 100.000 eura. Ako tvari ili lijekovi uvećavaju natjecateljska postignuća sportaša ili su namijenjeni modificiranju rezultata doping kontrola, također se kažnjava kaznom zatvora u trajanju od 3 mjeseca do 3 godine i novčanom kaznom od 5.000 do 100.000 eura. Ista kazna bit će za osobe koje prihvate ili se podvrgnu određenim medicinskim postupcima, a namijenjeni su modificiranju psihofizičkog ili biološkog stanja organizma, kao i mijenjanjem natjecateljskih postignuća ili ako su namijenjeni modificiranju rezultata doping kontrola. Položaj sportaša u ovom zakonu je jednak kao i kod ostalih sudionika u

dopingu te sportaš koji koristi doping može biti kažnjen kaznom zatvora do 3 godine. (Pajčić, M., i Petković, T., 2008)

4) Srbija

Zakon o sprječavanju dopinga u sportu zakon je u Srbiji koji predviđa kako prekršajnu tako i kaznenu odgovornost zbog povreda antidoping pravila. Kao kazneno djelo propisuje omogućavanje upotrebe doping sredstava. Pa tako, onaj tko sportašu, u cilju dopinga u sportu, da ili propiše, ili izda, ili na njemu primjeni doping sredstvo, ili navede, pomogne, ili na drugi način omogući da upotrijebi doping sredstvo, kaznit će se zatvorom od šest mjeseci do pet godina. Ako je ovo djelo učinjeno prema maloljetnoj osobi ili prema više osoba, ili je izazvalo naročito teške posljedice, osoba će se kazniti zatvorom od dvije do deset godina. Drugo kazneno djelo je neovlaštena proizvodnja i stavljanje u promet doping sredstava. Počinitelj ovog kaznenog djela neovlašteno proizvodi, prerađuje, prodaje ili nudi na prodaju, ili radi prodaje kupuje, drži, ili prenosi, ili posreduje u prodaji ili kupovini doping sredstava, kaznit će se zatvorom od tri do dvanaest godina. Također, ona osoba koja proizvodi, nabavlja, posjeduje ili daje na upotrebu opremu, materijal ili supstance koje su namijenjene za proizvodnju ili pripremanje doping sredstava, kaznit će se zatvorom od šest mjeseci do pet godina. (Zakon o sprečavanju dopinga u sportu. Službeni glasnik Republike Srbije br. 101/05.)

5. SLUČAJEVI DOPINGA U HRVATSKOM SPORTU

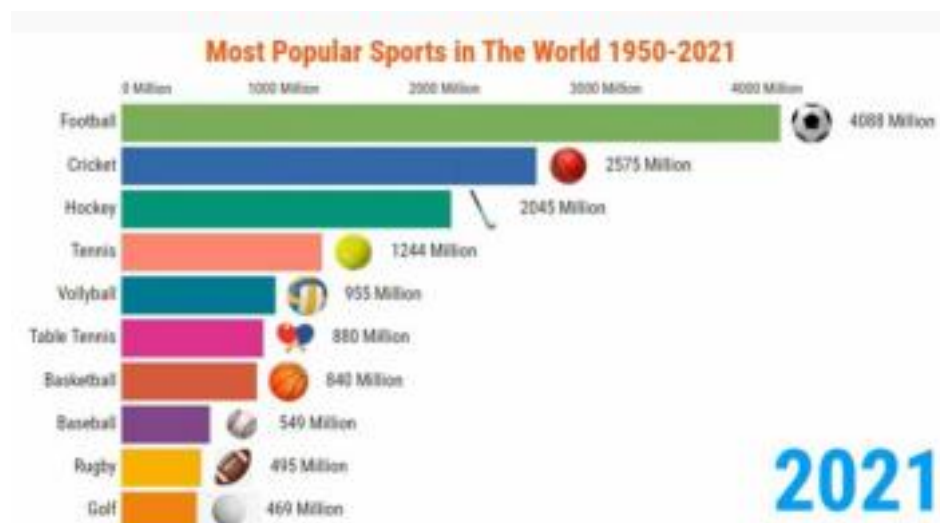
Iako baštini tradiciju sportskog nadmetanja još iz rimskog razdoblja ili srednjovjekovnih viteških igara, početci organiziranog sporta u Hrvatskoj vežu se uz drugu polovicu 19. stoljeća i osnivanje prvih sportskih društava. (<https://www.croatia.eu>)

Hrvatska, iako mala zemlja, postiže velike i značajne sportske rezultate. Mnogo je medalja Hrvatska osvajala na velikim svjetskim natjecanjima u ekipnim, ali i pojedinačnim sportovima. Hrvatski su sportaši svojim uspjesima Hrvatsku učinili snažnom sportskom zemljom.

U Hrvatskoj ima oko 12500 sportskih udruga. Najpopularniji sport u Hrvatskoj danas, kao i u svijetu, je nogomet s približno 1500 registriranih klubova 110000 natjecatelja. Sport se financira

iz državnog proračuna kao i u većini drugih zemalja. (<https://www.croatia.eu>)

Slika 3 Prikaz 10 najpopularnijih sportova u svijetu

Izvor: <https://youtu.be/WGQ-WReo4jE>

5.1. Biciklizam

Matija Kvasina jedan je od najpoznatijih hrvatskih biciklista. On je suspendiran na četiri godine zbog pozitivnog nalaza A-uzorka anti-doping kontrole na utrci Fleche du Sud. Bio je pozitivan na eksperimentalni lijek poznat kao Molidustat i to na dvama testovima poduzetim tijekom njegove ukupne pobjede na Fleche du Sud. (www.cyclingnews.com/news/kvasina-positive-for-epo-stimulator-at-fleche-du-sud/)

5.2. Nogomet

Arijan Ademi, makedonski reprezentativac i nogometaš GNK Dinamo, sportaš je koji je bio kažnjen zbog korištenja dopinga. Ademi je bio pozitivan na doping testu nakon utakmice prvog kola Lige prvaka protiv Arsenalu u Zagrebu te mu je 20. studenog 2015. objavljena suspenzija na četiri godine.

5.3. Atletika

Trkačica Vanja Perišić pala je na testu na krvni doping za vrijeme OI-a u Pekingu 2008. Kažnjena je s dvije godine suspenzije.

Lisa Nemeč, hrvatska maratonka, testirala se pozitivna na doping gdje joj je utvrđeno prisustvo zabranjene tvari rekombinantnog eritropoetina. Svjetski atletski savez (IAAF) potvrdio je njezinu četverogodišnju suspenziju zbog uzimanja dopinga.

Hrvatski rekorder u bacanju diska i osvajač zlata na Mediteranskim igrama 2013., Martin Marić, dobio je suspenziju na dvije godine zbog pozitivnog dopinškog testa na prvenstvu Hrvatske u atletici, održanom u Varaždinu 13. srpnja 2014. godine. U uzorku urina bilo je utvrđeno prisustvo anaboličkog agensa ostarina i njegovih metabolita. Atletičaru Mariću je zabranjeno nastupanje i sudjelovanje na svim sportskim natjecanjima i aktivnostima na dvije godine. (<https://www.hzt.hzjz.hr/>)

5.4. Vaterpolo

Vaterpolisti Marijo Oreb i Višeslav Sarić konzumirali su marihuanu. Marijo Oreb je pao na doping kontroli na olimpijskim igrama u Sydneyju 2010., a Višeslav Sarić na Mediteranskim igrama 2011. godine. Obojica su kažnjena sa šest mjeseci suspenzije.

6. ISTRAŽIVANJE

Provedeno je istraživanje u kojem su sudjelovala 3 sportska djelatnika iz različitih područja sporta. Istraživali su se njihovi stavovi, mišljenja te se istraživala praksa konkretnih testiranja, kontroliranja i educiranja sportaša o dopingu.

6.1. Metodologija istraživanja

U ovom radu primarni podatci prikupljeni su kroz jednokratno kvalitativno istraživanje na namjernom uzorku. Empirijsko istraživanje provedeno je putem istraživačke metode dubinskog intervjua. Oblikovana su pitanja za intervju te su ispitanici bili intervjuirani putem interneta, odnosno elektronske pošte. Cjelokupno istraživanje se provelo putem medija. Ova vrsta medija izabrana je zbog brzog i lakšeg pristupa ispitanicima i zbog bržeg provođenja istraživanja. U istraživanju sudjelovala su 3 sportska djelatnika iz različitih dijelova Hrvatske te različitih područja sporta.

Problem istraživanja polazi od činjenice da mnogo sportaša današnjice koristi zabranjena sredstva, poznatija po nazivu doping, zbog poboljšanja njihovih performansi i rezultata. Oni žele poboljšati svoje mogućnosti i rezultate zbog dokazivanja drugima, titule, slave, ali i određenog pritiska kojeg nosi život sportaša koji sudjeluje u sportskim natjecanjima. Razvojem medicine, tehnologije i sporta, razvijaju se i novi načini poboljšanja performansi sportaša.

Predmet istraživanja ovog rada je upotreba dopinga u hrvatskim sportskim klubovima. Analizirao se i istraživao problem dopinga u suvremenom sportu s naglaskom na slučajeve u Hrvatskoj. Također se istražila i analizirala pravna materija ovog problema.

6.2. Rezultati istraživanja

Analizom podataka utvrđeno je da su intervjuu pristupile 3 muška ispitanika. Na prvo pitanje, kako se provode kontrole sportaša, ispitanici su odgovorili da postoje posebni pravilnici i kodeksi koji svaki sportski savez, za pojedini sport, mora ispoštovati te oni propisuju kada se sportaši trebaju testirati, na koje supstance, koje tvari i metode su na zabranjenoj listi (koju propisuje Svjetska anti doping agencija WADA)

Na pitanje provode li redovite preglede sportaša te ističu li važnost čistog sporta bez dopinga, ispitanici su odgovorili potvrdno. Sportaši se redovno pregledavaju i testiraju prije natjecanja te iza njih stoji stručni tim liječnika i sportskih djelatnika koji brinu o njihovom fizičkom zdravlju te pri tome paze da lijekovi ne sadrže određene tvari koje se možda nađu na zabranjenoj listi. Također, promiču čisti sport te sportske vrijednost kakve su bile od početka sporta.

Mjere koje poduzimaju da bi spriječili korištenje dopinga njihovih sportaša su redoviti pregledi i testiranja te razgovor i edukacija o štetnostima dopinga.

Kod sportaša za kojeg se ustanovi da je uzimao doping, kao posljedice ističu zabranu bavljenja sportom od nekoliko mjeseci pa do 4 godine, oduzimanje medalje, suspenziju, oduzimanje novčane nagrade, oduzimanje titule te svih bodova i rezultata, ali i posljedicu osporavanja prijašnjih rezultata te veću eksponiranost u medijima i javnosti.

Na pitanje, može li sportaš sakriti ili ne biti otkriven da je uzimao doping, odgovorili su potvrdno. Jedan od ispitanika ističe da je danas je doping vrlo razvijen te da ga je jako teško otkriti. Također i da se doping može uzimati puno prije početka natjecanja tako da se organizam pročisti prije natjecanja.

Nabava dopinga u današnjem svijetu je vrlo laka. Na primjer, u teretani ima mnogo ljudi koji imaju svoje veze (dilere) od kojih nabavljaju doping, npr. steroide koji su vrlo popularni u *bodybuildingu*. Ponekad, doping svojim sportašima mogu nabaviti i sami treneri da bi poboljšali rezultate svojih sportaša.

Pitanje na kojeg su ispitanici potvrdno odgovorili je: „Može li pritisak kluba, trenera, javnosti potaknuti sportaša da poduzme takav potez?“. Ističu da se često sportaši nađu pod velikim pritiskom od stalnih nastupa na natjecanjima i to sa svojom najboljom fizičkom i psihičkom spremom. Jedan ispitanik ističe da vrlo često mladi sportaši koji su na početku karijere pokleknju pred dopingom jer su skloni tom pritisku. Drugi ispitanik otkriva da sportaši, koji su zadobili ozljedu te nisu duže vrijeme nastupali na natjecanjima, dolaze u iskušenje da uzmu doping jer tako misle da će ubrzati proces ozdravljenja te ubrzati povratak na sportski teren. Pritisak vršnjaka, ali i trenera i kluba, mogu biti faktor za početak uzimanja dopinga.

Činjenicu da je doping jedna vrsta ovisnosti, ispitanici su negirali. No ispitanici smatraju da se

redovitim uzimanjem dopinga kroz duži period, ovisnost može razviti. Jedan od ispitanika je naveo da je svaka ovisnost štetna za zdravlje čovjeka te se time nadovezao na sljedeće pitanje, a to je koliko štetno doping utječe na zdravlje nogometaša. Doping može trajno narušiti sportaševu zdravlje, npr. zdravlje jetre bit će narušeno jer ona filtrira doping. Također, hormonske promjene koje dolaze nakon uzimanja hormona znatno utječu na organizam.

6.3.Ograničenja istraživanja

Provedeno istraživanje bilo je ograničeno zbog nemogućnosti primjene na sve sportske klubove u Hrvatskoj. Mali je uzorak ispitanika te iz tog razloga ne dopušta primjenu na sve sportske klubove, ali daje mogućnost uvida u pojedine sportske klubove.

Ograničenje istraživanja je i nedostatak sličnih istraživanja na području Hrvatske s kojima bi se ovo istraživanje moglo usporediti. Istraživanje bi se moglo proširiti na više sportskih klubova te se bi tako mogle dobiti informacije o svakom sportu - kakve kontrole, pravilnike, kodekse i sankcije ima svaki pojedini sport u svezi dopinga u Hrvatskoj.

7.ZAKLJUČAK

U današnje suvremeno doba, prisustvo dopinga u sportskim kubovima je neosporno, iako postoji čitav niz organizacija i udruga kojima je misija suzbijanje dopinga i vraćanje na sportske vrijednosti iz davnina jer doping narušava etičnost sporta. U Hrvatskoj, Služba za antidoping Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo djeluje i obuhvaća stručne poslove i zadatke koji su utvrđeni međunarodnim konvencijama o borbi protiv dopinga u sportu. WADA svake godine izdaje popis zabranjenih tvari i metoda te za one koji prekrše antidopinška pravila postoje propisane sankcije. U sportu treba promicati toleranciju, poštovanje te timski rad, spajanje ljudi i poticanje prijateljstava jer sport ima važnu ulogu u socijalizaciji. No postojanjem i korištenjem dopinga, narušavaju se vrijednosti i etičnost sporta.

Razvojem medicine i tehnologije, doping u sportu kroz godine raste. Iz tog bi se razloga sve države trebale ujediniti u misiji suzbijanja dopinga, njegovog smanjenja i vraćanja pozitivnih odlika sporta. Možemo zaključiti da države trebaju utvrditi pravne posljedice i sankcije za osobe kod kojih je utvrđeno korištenje dopinga. Trebaju se donijeti i urediti zakoni koji će uređivati ovu materiju iz razloga što razvoj dopinga i njegova upotreba raste s vremenom brže nego što države donose i uređuju zakone kojima se određuju pravne posljedice i sankcije. Upotreba dopinga sve je učestalija i kod mlađih sportaša koji mogu razviti teške posljedice. Zbog toga je potrebno, u što kraćem roku, propisati upotrebu dopinga kaznenim djelom i razviti kaznenopravne sankcije i pravne posljedice. U doba velikog tehnološkog napretka, proizvođači i korisnici dopinga svakim danom nalaze nove načine te nove oblike dopinga i zato smatramo da se doping ne može potpuno iskorijeniti. Cilj ovog rada bio je utvrditi i istražiti pojam dopinga, istražiti povijest dopinga u sportu i njegov utjecaj na svijet sporta, istražiti i prikazati pravne posljedice i sankcije te kaznenu odgovornost za korištenje dopinga. Rezultati istraživanja ukazuju na to da se sportaši redovito kontroliraju i testiraju te da stručni tim koji stoji iza sportaša mora biti pažljiv kod izdavanja lijekova te da su upoznati s pravilima i sankcijama kodeksa. Ispitanici promiču čisti sport te sportske vrijednosti kakve su od začetka sporta te razgovorom i edukacijama o dopingu sprječavaju korištenje dopinga.

Hrvatska je velika sportska zemlja te je, po svojim velikim sportskim uspjesima i talentima, poznata u svijetu. Međutim, ima i onih sportaša koji su narušili sportsku sliku utvrđenim konzumiranjem dopinga. Važno je da sportaši znaju svoje granice, da svojim trudom i radom postignu najbolje što mogu te žive sport bez dopinga. Doping donosi razne posljedice, ponajprije

zdravstvene. Neophodne su edukacije o štetnom učinku dopinga jer neznanje i nedostatak znanja o negativnim učincima dovodi do dugotrajnog narušavanja fizičkog, psihičkog zdravlja sportaša, ali i sankcija koje mogu obilježiti sportaševu karijeru.

8.LITERATURA

- 1.Antidoping HZJZ. <https://antidoping-hzta.hr/> (11.7.2022.)
- 2.Antidoping HZJZ. O podacima o lokaciji. <https://antidoping-hzta.hr/za-sportase/o-podacima-o-lokaciji/> (11.7.2022.)
- 3.Antidoping HZJZ. Svjetski antidopinški kodeks 2021. <https://antidoping-hzta.hr/kodeks-2021/> (12.7.2022.)
- 4.Body.ba. Kako djeluju steroidi. <https://body.ba/ishrana/suplementi/kako-djeluju-steroidi/1269> (13.7.2022.)
- 5.Crnić J. (2009). (Uvod u) športsko pravo. Zagreb, Inženjerski biro d.d.
6. Cyclingnews. The world centre of cycling. <https://www.cyclingnews.com/news/kvasina-positive-for-epo-stimulator-at-fleche-du-sud/> (10.7.2022.)
- 7.Hrvatska.eu. zemlja i ljudi. Sport. <http://croatia.eu/index.php?view=article&id=51&lang=1> (19.7.2022.)
- 8.HZJZ. Pravilnik za borbu protiv dopinga 2021. <https://antidoping-hzta.hr/pravilnik-o-antidopingu/> (11.7.2022.)
- 9.Hrvatski zavod za toksikologiju i antidoping 2014. <https://www.hzt.hzjz.hr/> (11.7.2022.)
10. Kazneni zakon. NN br. 125/11, 144/12, 56/15, 61/15, 101/17, 118/18, 126/19.
11. Kuvačić Ižepa, M. (2008). Olimpizam i doping. Split, Naklada Bošković.
12. Most Popular Sports In the World 1950-2022. <https://youtu.be/WGQ-WReo4jE> (13.7.2022.)
13. Pajčić, M., Petković, T. (2008). Doping i kaznenopravna odgovornost. U: Zbornik radova Pravnog fakulteta. Split: str. 551.-582.
14. Pećina, M. i sur. (2019). Sportska medicina. Zagreb, Medicinska naklada.
15. Primorac, D., Buhovac, M., i Miletić, N. (2021). Istraživanje i dokazivanje dopinga kao sportskog delikta s osvrtom na kaznenopravni aspekt. U: Zbornik radova Pravnog fakulteta. Split: str. 185-209.

16. World Anti-Doping Code Prohibited list 2022. <https://www.wada-ama.org/en/media/news/2021-09/wada-publishes-2022-prohibited-list> (11.7.2022.)

17. Zakon u sportu, NN 71/06, 150/06, 124/10, 124/11, 86/12, 94/13, 85/15, 19/16, 98/19, 47/20, 77/20.

18. Zakon o sprečavanju dopinga u sportu. Službeni glasnik Republike Srbije br. 101/05.

POPIS TABLICA

Tablica 1 Tvari i metode koje su uvijek zabranjene upotrebu	4
Tablica 2 Tvari i metode zabranjene na natjecanjima.....	5
Tablica 3 Tvari i metode zabranjene u pojedinim sportovima.....	6

POPIS ILUSTRACIJA

Slika 1 Logo WAD-e.....	10
Slika 2 Steroidi u obliku tableta i injekcija	11
Slika 3 Prikaz 10 najpopularnijih sportova u svijetu.....	24

PRILOZI

Pitanja za intervju:

1. Kako provodite kontrole sportaša, u smislu uzimanja dopinga?
2. Provodite li redovite preglede sportaša?
3. Koje mjere poduzimate da biste spriječili dopingiranje vaših sportaša?
4. Koje su posljedice za sportaša za kojeg se ustanovi da je uzimao nedopuštena sredstva?
5. Može li i kako sportaš sakriti da je koristio nedopuštene tablete ili metode?
6. Od koga se nedopuštene tablete ili steroidi mogu nabaviti?
7. Može li pritisak kluba, trenera i javnosti potaknuti sportaša da poduzme takav potez?
8. Smatrate li da je doping jedna vrsta ovisnosti?
9. Koliko štetno doping utječe na zdravlje sportaša?